

MOGLA BIH TO BITI JA

KAMIJ LORANS

Prevela s francuskog
Gordana Breberina

 Laguna

Naslov originala

Camille Laurens

CELLE QUE VOUS CROYEZ

Copyright © Editions Gallimard, 2016

Translation copyright © 2017 za srpsko izdanje, LAGUNA

Posvećujem ovu knjigu uspomeni na Neli Arkan.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

<i>Uvod</i>	9
I CRKNI DABOGDA!	15
1. Razgovori sa doktorom Markom B.	17
2. Izjava doktora Marka B.	91
II JEDNA LIČNA PRIČA	121
3. Koncept pisma Luju O.	123
<i>Epilog</i>	181
Autorkina napomena.	191

UVOD

AUDIO-SNIMAK. Izjava br. 453 PN – (ARHIV
NACIONALNE ŽANDARMERIJE U R.)

Razgovarala sam s njim dvadeset minuta pričao mi je o članku koji sam objavila pisao je na istu temu mnogo su mi se dopadale njegove zelene oči crna kosa želela sam da zaronim u nju bilo je sedih sa strane prosede vlasi da pobegnem u nju zaronim celo lice dodirujem je osetim njenu bujnost mirišem je a onda se njegov glas iznenada promenio postao je vrlo blag čula sam kako postaje vrlo nežan pun umilnosti da umilne pažnje odgovorio je potvrdno neka studentkinja je došla da mu postavi neko pitanje smeđokosa devojkica sa ružičastom ešarpom nešto je pitala i on mi je okrenuo leđa tek tako bez i jedne jedine reči već sledeće sekunde *bap* bez reči bez izvinjenja prestala sam da postojim tek tako bez izvinite molim vas dajte mi minut ostala sam potpuno sama idiotkinja jedna pokvarena bez pardona moj zaleđeni osmeh videla sam svoj zaleđeni osmeh videla sam svoja glupa i crvena usta gledaju im zube kao konjima pipkaju im grudi zadnjice obesili su tu ženu vi odlično znate da je ubila muškarca koji ju

je silovao obesili su je ubijaju nas to je mržnja znate to je mržnja čujte pisalo je u novinama isekla sam članak čujte pogledajte zakačila sam ga pribadačom na kaput evo vidite

Na letku istaknutom na ulazu u pijacu nalaze se tarife tamo možete da pročitate Devojčica od 1 do 9 godina: 200.000 dinara (138 evra) Devojka od 10 do 20 godina: 150.000 dinara (104 evra) Žena od 20 do 30 godina: 100.000 dinara (69 evra) Žena od 30 do 40 godina: 75.000 dinara (52 evra) Žena od 40 do 50 godina: 50.000 dinara (35 evra)

Pijaca žena prodaju ih ali pogledajte pročitajte: „razdragani muškarci“ „nasmejani kupci“ *Žene starije od 50 godina ne iznose se na prodaju, pošto nisu prikladne za upotrebu koju kupci hoće da im namene. Osim toga njihova cena ne bi opravdala izdvajanja za njihovu hranu i troškove transporta od mesta gde su uhvaćene do pijace. One koje su imale najviše sreće preobratile su se u islam, ostale, većina njih, zaklane su ne neću da se smirim prodaju nas ubijaju nas zašto bih se smirila pobogu slušajte ubijaju nas likvidiraju nas sve piše u novinama zavisi koje novine čitate vi ste takođe muškarci to vam je posao to je u vašem fazonu onda kažu ministar Makron nešto tu smrdi njegova žena koja je dvadeset godina starija od njega svi se smeju on stvarno mora da je jadnik slabić šonja ili je ona pedofil ljudi su zgađeni taj par kakav užas žene se takođe rugaju smeju se svojoj najavljenoj smrti one su živi mrtvaci njihov odstrel je samo odložen one to ne znaju ubijaju nas već na rođenju ali ne samo u Kini i Indiji ovde se rodi dete „šta je? žensko“ nismo više*

ništa rađamo se kao ništa Moskovisi ima ženu koja je trideset godina mlađa od njega „Lepotica i ministar“ to su naslovi u novinama dok je Makron „zavodnik baba“ niko nas ne voli baš niko to je strašno to vidiš na ulici osećaš stara si pogledi prolaze kroz mene ili me napadaju briši crkni dabogda smrdiš na smrt zaudaraš na buđ videli ste Madonu ljudi joj zameraju da „želi i dalje da postoji“ upravo tako ovo sam doslovce pročitala u jednim novinama pravim novinama ozbiljnim novinama „Madona je sa pedeset pet godina jedna zato što želi i dalje da postoji“ nego šta treba da prestane da postoji da se sama povuče da shvati kako nema više šta da traži za nju nema više mesta za mene nema više mesta ne znam kuda da se denem u fioku mrtvački kovčeg ako odeš u noćni klub ne vredi ti da budeš lepa ako nisi mlada niti da budeš mlada ako nisi lepa muškarci sazrevaju žene stare lepo je kad muškarac izlazi ako žena izlazi to je tužno pustite da vas strpaju u mrtvački sanduk kakva providnost kakva providnost ja sam providna tata mi je staklorezac nestani shvataš kapiraš briši kopčaš beži mi s očiju crkni dabogda

I

CRKNI DABOGDA!

Crkni dabogda, okrutniče, odlazi, nikad me voleo nisi!
PJER KORNEJ

Dešava se da ljubav koja ne može da se desi proždere dušu.
PASKAL KINJAR

Razgovori sa doktorom Markom B.

KLER

To sam već deset puta ispričala vašim kolegama, treba samo da pročitate šta piše u mom kartonu.

Znam da ste novi, jasno to vidim. Ovo vam je prvi posao? Jer nije vam više od trideset leta.

Ne bih vam dala toliko.

Smejem se zato što vam citiram Marivoa, a vi ništa ne primećujete. Vi, izgleda, niste imali književnost u školi.

Mogli biste to da osetite, šta ja znam, na osnovu ritma, intonacije. Posao vam je da čujete kako nešto zvuči, da primetite šta nije u redu. *Fi-ju-fi-ju*. Znači, fjuknula.

Araminta. Lepa udovica. Ona koju mladi nastojnik hoće da zavede, ali ne znamo da li zato što je voli ili zato što je bogata. Ne znamo da li je iskren, iako manipuliše njom. Ali vi niste Dorant, pretpostavljam da niste ovde zato što hoćete da se oženite mnome?

Malo sam se bavila glumom, da, nekada – ima tome dosta. Muž mi je bio režiser – u stvari: još je. On je nastavio. Kad smo se sreli, bili smo studenti, glumili smo u studentskoj pozorišnoj trupi. To deluje tako davno. Ali, vidite, i dalje znam napamet neke replike. Savladala sam i režiju, zar ne? Nećemo se, međutim, vraćati tako daleko u bolnu prošlost. Uostalom, sve je već tu napisano, u tim vašim papirima. Šta još hoćete?

Potrebno vam je da razumete? Oh, razumem vas, još kako vas razumem! Ali šta tačno hoćete da razumete?

E to je lep odgovor. Poen za vas. Kako se zovete?

Mark. Mark. Dopadate mi se, Mark, i slažem se s vama: u svakome od nas postoje dve zanimljive osobe, ona koja hoće da ubija i ona koja hoće da umre. One su neravnomerno zastupljene, ali tek kada ih obe otkrijemo, možemo reći da nekoga poznajemo. Tada je obično kasno.

Kako smo dospeli dovde? Mi? Lepo od vas što uključujete sebe u ovu katastrofu, iako ste tek došli. Niko ne može da vas smatra odgovornim za situaciju u kojoj se nalazim, „u koju sam dospela“, pod pretpostavkom da sam se uopšte pomerila u poslednje dve, uh, tri godine – dve i po? – koliko sam ovde. Ili pod *mi* hoćete da kažete *svi mi*? *Mi* kao institucija. *Mi* kao stručnjaci. *Mi* kao društvo. Kako smo *mi* to izveli da ova ovde žena bude i dalje na teretu zajednice, da nije vraćena svojim dužnostima, svojim obavezama, da ne koristi svoje proizvodne, možda čak i reproduktivne sposobnosti? Da u naponu snage ima hranu, smeštaj, nadzor i negu,

umesto da radi za zajednicu ono što verovatno još ume da radi? Gde smo *mi* to uprskali? Je l' to vaše pitanje?

Predajem. To je ponekad krvav posao.*

Na fakultetu, da, svetsku književnost. Docent. Trebalo je da postanem redovni profesor. *Mi* smo se spremali da me unapredimo, da me uvedemo u divni svet univerzitetskih profesora. *Mi* možemo reći da sam ja, sa četrdeset pet godina, bila uzor ženama, vi znate da je procenat žena na visokim položajima i dalje smešno mali. A onda *tras*! Katastrofa! *Mi* me hapsimo, *mi* me ispitujemo i *mi* me, sve dosad, zadržavamo ovde. Hoćete li da me zadržite, Mark? Hoćete li da me zadržite kod sebe? Ovde nema nikakve koristi od mene, ne plaćam svoj danak društvu. Strogo uzev, ja sam pokojnica: lišena sam svojih funkcija. Da, tako je, ja ne funkcionišem, odlepila sam, ako vam se tako više dopada, pošandrcala, šiznula i – šta se desilo? – otišla sam dođavola, mrtva sam i vaš je zadatak da me vaskrsnete, aktivirate, da ponovo uključite mašinu, ukratko, da me reintegrišete. Zato što se vi upravo time bavite, zar ne? Reintegracijom. Hoćete da pokojnica ponovo profunkcioniše. Kad smo već kod toga, moram da vam skrenem pažnju na nešto: doveli ste me ova... – šta je bilo, ne dopada vam se reč „doveli“? Dobro. Jutros ste me pozvali ovamo, jedanaest je sati, kažem vam to za ubuduće, ukoliko me budete ponovo zvali, ujutru se ne osećam dobro, ne funkcionišem, ja ujutru ne ustajem iz kreveta, ošamućena sam od valijuma od prethodne

* U originalu je neprevodiva igra reči *Enseginante* (nastavnica/profesorka). *En saignant aussi, quelquefois* (bukvalno: ponekad i krvareći). (Prim. prev.)

večeri, a ksanaks me još nije smirio, premda ga često (to je tajna, nemojte to nikome da kažete) često ga ne uzimam, usplahirenost mi je draža od zaborava, ako smo nesrećni, bolje je da to znamo, slažete li se?

To u početku nije imalo nikakve veze sa Krisom – sa Kristofom – pošto pretpostavljam da hoćete da pričam o Kristofu, je l' tako? O predmetu zločina ili, bolje rečeno, o srži zločina? O mojim ljubavnim jadima. Ili biste radije slušali o mom detinjstvu, roditeljima, porodici – o svemu tome?

Ja se u početku uopšte nisam ni namerala na Krisa. Nisam ga poznavala, nije me zanimalo. Tražila sam da me prihvati za prijatelja na *Fejsbuku* samo zato da bih pratila šta ima novo kod Žoa – kod Žoela. Tada sam se zabavljala sa Žoelom, sa Žoom. Žo tada nije imao maltene nijednog prijatelja na društvenim mrežama, prihvatao je za prijatelje samo ljude koje je poznao, osim mene – tvrdio je da ljubavnici ne smeju da budu prijatelji. Kris je, s druge strane (to mi je Žo rekao), imao na stotine prijatelja, surfovao je mnogo po *Fejsu*, nadimak mu je bio KisKris, gomilao je lajkove s lakoćom kojoj se Žo divio. Jeste li vi na *Fejsbuku*, Mark? Razumete o čemu govorim? Nema potrebe da vam prevodim?

Onaj ko se malo družio sa Žoom može da pomisli kako je ta stidljivost neobična, pošto je on, s druge strane, tip koji se ne libi ničega, stvarno ničega – osim da ubije istog trena kad oseti ubilački nagon. Doduše, ima toliko načina da se ubije. On je mogao da vas uništi za tren oka, jednom rečju, ćutanjem. Morate znati da

žene najviše strepe da ne budu ostavljene. Da, te stvari pišu u vašim knjigama. E pa Žo je bio takav – pretpostavljam da bi se moglo reći „perverznan“: ostavljao vas je po deset puta dnevno. Znao je gde vam je slaba tačka – perverznjaci, u neku ruku, najbolje poznaju žene – i otišao bi, jer bi tako zabio u nju klin i smrvio vam životnu energiju, želju za srećom. Pružio bi vam ruku, stegao vas, a onda bi vas pustio, bez razloga, bez nekog očiglednog motiva, samo zato što ste računali na njega, što ste se uljuljkali i verovali mu. U poslednje vreme, nisam mu više govorila šta volim, krila sam od njega šta mi pričinjava zadovoljstvo, jer bi nastojao to da izbegne ili spreči. Kad ne bih više mogla da izdržim, ostavila bih ga, ali nikad nisam pokupila stvari i otišla. On bi se onda vratio sav mazan ili bih ja njega pozvala cvrkućući; i ciklus se nastavljao, iz meseca u mesec. Ne pitajte me zašto. Neposredno pre toga rastala sam se od muža, nisam htela da budem sama, bila mi je potrebna ljubav, ili mi je bar bilo potrebno da vodim ljubav, pričam o njoj, verujem u nju, vama je to sigurno poznato, ljudi hoće da žive, zar treba reći zašto?

Ne, nikada. Žo me nije nikad fizički povredio. Nije bilo potrebe. Fizička surovost je poslednje sredstvo, pesnica u glavu je za početnike.

Teško je to reći. Žudnja je nedokučiva. Hoćemo od onog drugog nešto što nemamo ili nešto što smo imali, ali više nemamo. Da ste me ranije pitali, rekla bih vam da uvek želimo jednu te istu stvar – neku dobru staru stvar ukorenjenu u prošlosti, makar ona bila i loša po nas. Želimo da oživimo tugu, da ponovo uzmemo u ruke bacač plamena. Ali sad, posle onoga, ne znam

više. Mislila sam da priroda žudnje može da se promeni, kako možemo da je iščupamo zajedno s korenem, presadimo u novu zemlju, mekšu, rastresitiju; ili bar pokušamo to da uradimo. Previše je tužno, govorila sam sebi, ako je sve unapred zapisano. Čemu trud ako ništa ne može da se promeni?

Da. I tako, za vreme jednog od naših dugih raskida, pošto nisam više mogla da podnesem to što ne znam gde je Žo i šta radi – zato što bi on nestao, stvarno nestao – napravila sam lažni profil na *Fejsbuku*. Do tada sam ga vrlo malo koristila, imala sam stranicu pod svojim pravim imenom Kler Milkam, za potrebe posla, s vremena na vreme razmenjivala sam informacije bez nekog većeg značaja sa kolegama iz inostranstva i bivšim studentima. A onda sam se upecala. Za ljude poput mene, koji ne podnose odsustvo – tu tako piše, zar ne? Intolerancija na odsustvo. Sve u svemu, to pomalo liči na alergiju na hranu: od previše odsustva dobijam Kvinkeov edem, gušim se, umirem – za ljude kao što sam ja internet je i propast i spas u isti mah: sve vreme pokušavamo da uđemo nekome u trag, čekamo, ne možemo da prežalimo vezu, iako je ona mrtva, a istovremeno plutamo u virtuelnom svetu, grčevito se držimo za fiktivne osobe koje su stalno na internetu, umesto da se raspadnemo, mi se konektujemo. Makar samo zbog zelenog kružića koji pokazuje da je onaj drugi onlajn! Ah! Zeleni kružić, sećam se kakvo je to olakšanje! Čak i ako taj drugi ne obraća pažnju na vas, vi znate gde je: on je tu, na vašem monitoru, fiksiran je, u neku ruku, u prostoru, zaustavljen u vremenu. Pogotovo ako pored zelenog kružića piše

Web – vi onda možete da zamislite sebe u njegovom stanu, ispred njegovog kompjutera, imate putokaz u košmaru mogućnosti. Strepnja raste ako pored zelenog kružića piše *Mobile*. Mobilan, pokretan, shvatate?! *Mobile* znači nomad, skitnica, *slobodan*! Po definiciji, teže ga je lokalizovati. Može da bude bilo gde sa svojim telefonom. Uprkos svemu, znate čime je zaokupljen, u svakom slučaju, imate osećaj da znate – to je neka vrsta bliskosti koja vas smiruje. Pretpostavljate da se ne bi konektovao na svakih deset minuta kad bi mu se dopadalo ono što upravo radi. Možda i on, skriven iza zida, gleda šta vi radite? Deca koja se međusobno uhode. Slušate, maltene u realnom vremenu, iste pesme kao on, koegzistirate u muzici, čak plešete na melodiju koja ga tera da udara takt. A kad ga nema, pratite ga zahvaljujući podatku koliko je vremena prošlo od njegovog poslednjeg konektovanja. Zna, na primer, u koliko se sati probudio, pošto je odlazak na njegov zid na *Fejsbuku* sigurno prvo što je uradio. U koje su se doba dana njegove oči spustile na fotografiju koju je prokomentarisao. Da li ga je spopala nesanica usred noći. On ne mora to ni da kaže. Vi ste, naime, rapsod: povezujete rupe, krpite. Ne zove se to bez razloga *mreža*. Ponekad smo pauk, a ponekad mušica. Ali postojimo jedan za drugog, jedan kroz drugog, povezuje nas zajednička religija. U nedostatku komunije, tu je komunikacija.

Naravno da to i boli, još kako: onaj drugi je onlajn, ali ne s nama. Možemo svašta da pretpostavimo, svašta zamišljamo, gledamo profile njegovih novih prijatelja, njegovih prijatelj-ic-a, u potrazi za postom koji bi nas prosvetlio; dešifrujemo svaki komentar, neprekidno

poredimo jedan zid s drugim, preslušavamo pesme koje je on slušao i tumačimo tekst, prikupljamo informacije o tome šta voli, gledamo njegove fotografije, video-snimke, pokušavamo da otkrijemo gde se nalazi pomoću geolokalizacije, da saznamo kojim će događajima prisustvovati, plovimo podmornicom kroz okean lica i reči. Ponekad nam to oduzima dah, ne dišemo na rubu zaborava u kome smo ostavljeni. Ali to manje boli nego da ne znamo ništa, baš ništa, da smo odsečeni. „Znam gde si“: ta mi je rečenica bila neophodna da bih živela, shvatate? To je nalik na natpis na grobu jednog Amerikanca na groblju Pjer-Lašez – mnogo sam volela tamo da se šetam. Njegova žena je tražila da se ureže: „Henri, konačno znam gde spavaš večeras.“ Divno, zar ne? Slično je i s *Fejsbukom*: onom drugom ništa ne vredi što je živ, osuđen je na kućni pritvor, njegova sloboda nije potpuna, ostaje na poznatom, možda čak i osvojenom terenu. Tako me je zeleni kružić održavao u životu poput creva za infuziju, to je bio udah ventolina, lakše sam disala. Ponekad je noću bio moja zvezda Danica. Ne moram to da objašnjavam. To je nepobitna činjenica. Znala sam u kom pravcu treba da idem, imala sam putokaz usred pustinje. Bez toga bih bila mrtva. Shvatate, mrtva.

I vi možete da uradite isto što i vaše kolege, možete iz toga da izvučete zaključak o mom ne znam kakvom fuzionalnom odnosu s majkom, separacionoj anksioznosti, kastraciji i svemu ostalom. Ali nemojte *istovremeno* da mi kažete kako sam mogla – kako *mogu* da pređem na nešto drugo: posao, prijatelje, decu. Ja sam bila dete. Shvatate li? Ja. Možemo da budemo mali bez

obzira na godine. Imate li to negde zapisano u kartonu, da sam ja dete?

Šta je dete? Kako da vam kažem... To je neko ko ima potrebu da se o njemu brinu.

To je neko ko hoće da ga ljuljuškaju.

Da, i čak uljuljkuju u zabludama, zašto da ne? To isto tako smiruje. Ah, sad ste zadovoljni sobom! Lepa opaska: *čak uljuljkuju u zabludama*? Blag glas. Jeste li vi lekar ili samo psiholog? Kakva je razlika, pitate? Ne dopada mi se kod vaše discipline, kod vaše nazovi nauke, to što ona ništa ne menja. Šta vam vredi što znate šta se dešava, šta se desilo, to vam ne pomaže. Kad shvatite zbog čega patite, vi i dalje patite. Nema nikakve koristi. Ne možete da ozdravite od onoga što niste uspeli da uradite. Pocepani čaršavi se ne krpe.

A vi, da li ste vi na *Fejsbuku*, Mark? Ne odgovarate. Ne ponosite se time. Vi ne proganjate ljude. Dovoljan vam je vaš posao.

Ukratko, pošto nisam mogla direktno da pratim Žoa, poslala sam Krisu, KisKrisu, zahtev za prijateljstvo. On je bio idealan posrednik, pošto je odnedavno, mada s prekidima, živeo kod Žoa. Upoznali su se desetak godina ranije u redakciji *Parizjena*, gde su obojica radili, Kris kao fotograf, dok je Žo radio na određeno, tada su imali oko dvadeset pet godina. Kako sam shvatila, zajedno su ludovali dve-tri godine, a onda su se pokarabasili zbog posla, ženske, trave ili love. U periodu o kome vam govorim ponovo su se sreli zahvaljujući posredovanju neke treće bitange koja ih je pomirila. Kris se batrgao, objavio bi s vremena na vreme neku kratku reportažu, fotografiju neke slavne

ličnosti, ali je živio prvenstveno od socijalne pomoći. S druge strane, Žo, srećno nezaposlen, spremao se da se preseli u porodičnu vikendicu u Lakanou, blizu Arkašona – mesto iz snova za koje su me vezivale, za koje me još vezuju predivne uspomene: vreme prolazi, uspomena ostaje, poručuju nam groblja. Zato što sam tamo provela lepe trenutke sa Žoom. Više lepih trenutaka. Sa svima bude lepih trenutaka. Može da ih bude. Neka rođaka bez potomstva ostavila je njegovim roditeljima bogato nasleđstvo, novac mu nije više predstavljao problem. Pomalo se bavio muzikom – ništa ozbiljno – ali je njegovoj majci bilo stalo da sa četrdeset godina ostavlja utisak zaposlenog čoveka: on je, dakle, čuvao kuću i bio baštovan, vodoinstalater, električar. Ako to uopšte može da se kaže, s obzirom na to da nije znao nijedan od tih zanata. Pošto nije mogao da podnese samoću i pošto ga ja, budući da sam živela u Parizu, nisam često posećivala (ponekad pomislim kako je to glavni razlog zbog koga se na kraju preselio u unutrašnjost: ne bi li meni bilo komplikovano da ga posećujem), predložio je Krisu da stanuje kod njega. Margerit Diras je pisala da muškarci prevashodno vole muško društvo, to je, vidite, ona nezainteresovanost za žene iz puke lenjosti – one su previše drugačije, previše naporne. Zahtevaju napor koji oni ne žele da ulažu, bar ne na duži rok. Izuzev za tucanje, pretpostavljam. Uveravaju jedni druge u svoju muškost, ne žele ženu ni u sebi, ni preko puta sebe. Žo je, pretpostavljam, takođe hteo da se vrati u mladost, da krene iz početka. Nikad nije mogao da podnese pomisao na starenje. U glavi je i dalje imao osamnaest godina, fantazirao je o vrlo

mladim devojkama, maloletnicama, devicama – znate li da je *teen* pojam koji se, pored *sexa*, najčešće ukucava na *Guglu*? – ukratko, mislio je da isti film može da se prikazuje unedogled. Uostalom, upravo su to uradili. Kris se uselio kod Žoa, kao u dobra stara vremena.

Do tada nikad nisam uživo videla Krisa. Žo mi je ispričao dve-tri stvari o njemu, i to je sve. Mislim kako nije želeo da ga sretnem: bio je užasno ljubomoran, premda je to dobro skrivao, uvek se plašio da će izgubiti ono što ima, uključujući i ono što više ne želi. Ono što je za njega bilo izgubljeno, moralo je da bude izgubljeno i za sve druge, ono što je, po njemu, bilo mrtvo, nije moglo i dalje da postoji negde drugde. Upravo mi je Žo, u jednoj od poslednjih prilika kad smo se videli u Parizu pre drame, pokazao fotografije koje je Kris snimao, koje je postavljao na *Fejsbuku* u pokušaju da privuče interesovanje, da stvori *buzz*, kako je on govorio. Nije bio nežan prema svom „najboljem ortaku“; po njemu, Kris nije istinski tražio posao. U Lakanou je imao hranu i smeštaj, zašto bi onda nešto preduzimao? Osim toga, želeo je da postane slavan ne mrđnuvši prstom – makar kažiprstom kako bi pritisnuo okidač. „Nada se da će ga jednoga dana neko primetiti i da će napraviti od njega novog Depardona“, govorio je podsmešljivo. Fotografije su bile dobre, pogledala sam ih sa zanimanjem, ali samo zato što je to bio trenutak koji sam delila sa Žoom.

Kris? Ne, ranije nikad nisam razgovarala s njim. U stvari, jesam, setila sam se toga pre neku noć, imala sam košmar i setila sam se te rečenice, hoćete da vam ispričam? Košmar je nešto što vas zanima. Dobro. Bilo

je jutro, imala sam predavanje, ušla sam u amfiteatar, doterana, lepo našminkana, zaputala se ka podijumu i u tom trenutku klupe su najednom počele da se prazne, svi su bili u plavom, masovno su ustajali, silazili galameći i izlazili i ne pogledavši me, sa palcem okrenutim nadole, a ja sam ostala sama u areni, bila sam kraljica bez podanika, bojala sam se, okretala, na tabli je velikim slovima bila napisana ta rečenica, poput smrtne kazne, naglo sam se probudila, srce mi je kucalo sto na sat, ta rečenica je bila tu, možete to da zapišete, uzmite olovku, toga sigurno nema u vašim papirima. Nećete? Zar ne morate sve da zapišete, čak i ono što je beznačajno? Ah da! Vi slušate! Veliko uvo! To me je podsetilo na nešto iz stvarnog života. Jedne večeri pozvala sam Žoa u Lakano, kao što sam to često radila ne bih li održala vezu – ljubavnu vezu, ono što je od nje ostalo. Obično se nije javljao, ali te večeri jeste. Pio je ili duvao, verovatno i jedno i drugo, u svakom slučaju, bio je smušen i agresivan, prebacio mi je kako ga nadzirem, kako ga zovem telefonom samo zato da proverim da li je tu, da ga kontrolišem. I kao što je to ponekad radio kada bi mu razgovor bio nezanimljiv – ponekad nasred ulice, sa prvim prolaznikom koji bi naišao – dao mi je nekoga, ne upozorivši me; iznenada sam, usred rečenice, začula neki drugi glas, neki nepoznat glas koji je rekao „zdravo“, a zatim „smiri se“. To je bio Kris, kasnije sam shvatila. Negodovala sam, bila sam besna, nije mi se dopao taj postupak, premda sam se ponekad slatko smejala sa neznancima koje bi Žo nasumice zaustavio na ulici... Ali tada nisam, taj tip na drugom kraju žice nije bio duhovit, nije mi persirao, glas mu

je bio pripit i nadobudan, zar ne misliš da nisi više u godinama kada treba da budeš ljubomorna, rekao mi je. Iznervirala sam se, tražila sam da mi ponovo da Žoa, a on je proškrutao: „ženska ti uopšte nije kul“, a onda je učenim tonom rekao: „ti, znači, misliš kako ti je sve dozvoljeno, misliš kako bilo ko može da zove kad god hoće“. „Ja nisam bilo ko“, odvrtila sam. „I ja mu se bar nisam uvalila u kuću, ne živim na njegov račun.“ Tada sam čula kako uvlači, pa izbacuje dim, a onda mi je, pre nego što je prekinuo vezu ne davši mi Žoa, rekao: „Crkni dabogda!“

Crkni dabogda.

Rečenica koja ubija.

Ima ljudi koji se bacaju kroz prozor i zbog manjih stvari, zar ne? Ovde je gomila takvih. Tukli su ih rečima i to ih je uzdrimalo.

Crkni dabogda. CRKNI DABOGDA. Tuđe reči proganjaju ljude poput zlih duhova. Njihovi glasovi izvikuju naredbe od kojih je nemoguće pobeći. To je tekstualno zlostavljanje, u neku ruku, Ha-ha! I ja, kao što vidite, volim igre reči. Mi bismo se lepo slagali.

Ukratko, hoću da kažem kako uopšte nisam mogla da predvidim ono što se zatim desilo. Kada sam napravila lažni profil na *Fejsbuku*, Kris je za mene bio samo parazit, koristoljubiv i nevaspitan ženomrzac, neprijatelj u mom krhkom odnosu sa Žoom. Nije mi bilo ni nakraj pameti da komuniciram s njim, samo sam htela da, preko njega, imam pristup najnovijim vestima o Žou.

Crkni dabogda.

To sam, na kraju krajeva, i uradila, zar ne?